

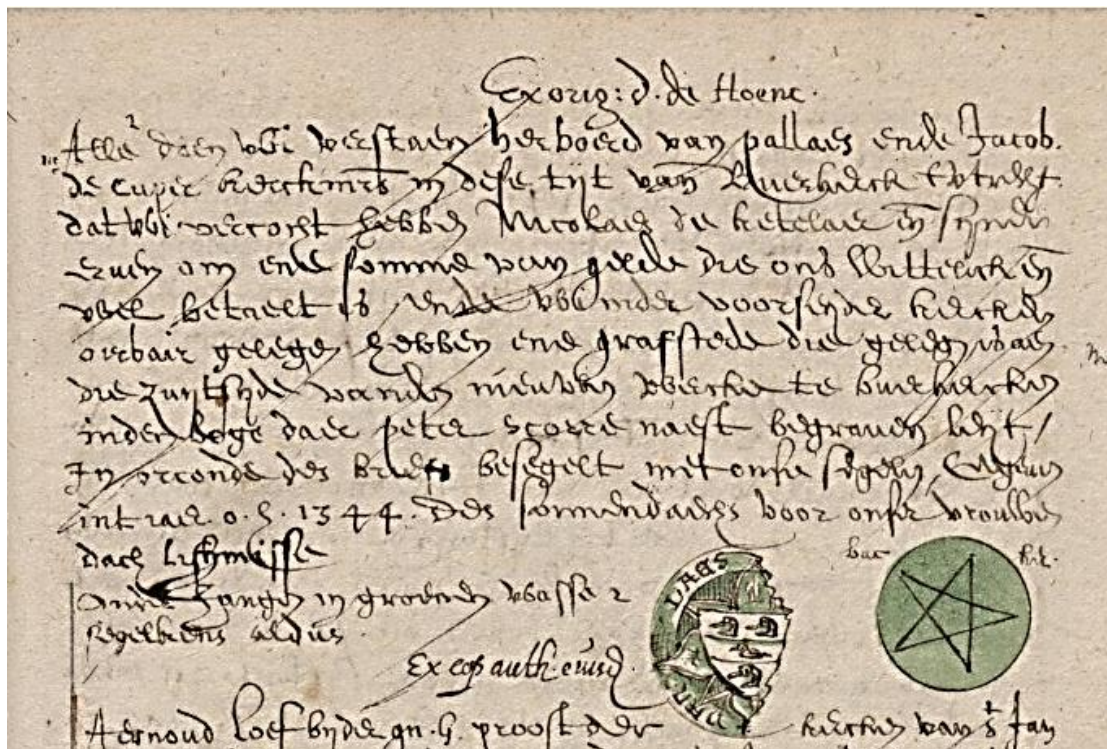
Gens Nostra 76 (2012): 152-153.

Het wapen van Herbert van Pallaes en het bakkersmerk van Jacob de Cuper; Utrecht 1344

Anton C. Zeven, Wassenaar anton.zeven@hetnet.nl, www.antonzeven.nl

Sluutelwoorden: bakkersmerk, Van Pallaes, de Cuper, Utrecht, familiewapen

In Band 10 van de collectie Arnoldus Buchelius (Het Utrechts Archief online, toegangsnummer 355) vond ik het volgende:

Samenvatting van bovenstaande

Ex orig: d. de Hoenc. zal verwijzen naar een door Buchelius gemaakte afschrift van een afschrift, zoals die door Adriaan van Winssen en Hoencoop, compaan van Buchelius, gemaakt was. Buchelius' zegeltekeningen zijn nagetekend uit van Hoencoops aantekening..

Herboerd van Pallaes (1) en Jacob de Cuper, kerkmeesters van de Buurkerk te Utrecht, hebben aan Nicolaes de Ketelaer en zijn zonen een grafstede verkocht. Deze grafstede bevindt zich aan de zuidzijde van de nieuwe weg in de Buurkerk naast het graf van Peter Scorre. De verkoopacte is gedateerd: in het jaar onzer heer 1344 op zondag voor onze Vrouwendag Lichtmisse (2 februari). De verschillende websites voor het bepalen van welke weekdag op 2 februari 1344 viel zijn niet in overeenstemming. (2)

Links het zegel van Herbert van Pallaes en rechts het bakkersmerk van Jacob de Cuper

Beide kerkmeesters ondertekenden de verkoopacte. De Pallaes met zijn zegel, en de Cuper met zijn merk. Het zegel van Herbert van Pallaes is een schildzegel van groene zegelwas. Het wapen is: een dwarsbalk beladen met een zwemmend of pootloze vogel en vergezeld boven van twee en beneden van één vogelkop. Van het omschrift resteren de woorden VAN en LAES. Het merk is waarschijnlijk met een penne (ganzenvaar) getrokken. Bij het merk schreef Buchelius *backer*. Misschien was dat ter verduidelijking nodig. De Cupers bakkersmerk was dus gelijkwaardig aan een zegelafdruk.

Een schildzegel is een heraldische zegel, dus met een wapenschild. In later geschilderde wapens is het zwemmend vogeltje op de balk verdwenen. Misschien was dit vogeltje een breuk, dat wil zeggen zijn persoonlijke toevoeging om zich te kunnen onderscheiden van andere (Herbert) van Pallaes-naamdragers.

Wapen van Floris van Pallaes

Detail van een bladzijde uit het Handschrift Van Buchel (beschrijvende objecten in het Abraham Doleklooster te Utrecht, ca 1612).

In vroegere tijden moesten bakkers bij meerder bakkers in de stad of dorp hun bakkersmerk (3) in het deeg van elk brood drukken. Hierdoor kon de stedelijke en lagere overheden de bakker, die een slecht brood (te licht bevonden, te veel roggemeel in tarwebrood, te veel zand in roggebrood) leverde traceren en straffen. Een straf kon zijn: de hele broodvoorraad van die dag als “geschenk” naar de armen. Ondanks het zand zullen zij er blij mee geweest zijn. (4) Tot slot: hoewel Jacobs tweede naam (familienaam?) de Cuper is, was hij bakker en geen kuiper. Misschien voerde de (bij)naam van zijn vader, omdat er al in Utrecht een Jacob de Bakker was.

Noten

1. Hij zal zijn Herbert Florens van Pallaes, heer van Oudenrijn, geb. ca 1300, Internet: Genealogieonline
Deze Jacob de/die Cuper/e of een naamgenoot bezit in 1345 grond in Nichtevelt (= Nigtevecht). Internetbron: Registers van Hollandse grafelijkheid 1299-1345.
2. Toentertijd werd in Utrecht nog de Juliaanse kalender gebruikt. In de overgangperiode naar de Gregoriaanse kalender werd aangegeven of men de datum in de Oude Stijl of OS gaf. Data verwijzende naar de Gregoriaanse kalender worden aangeduid met Nieuwe Stijl of NS.
3. Soortgelijke merken worden vaak foutief huismerk genoemd. Echter een huismerk staat op een huis en niet op een brood. Een tonnenmerk staat op een (boter-, bier- of haring)ton.
4. Door het zand in het brood sleet het gebit, maar van het zand zullen de vermoedelijk al tandeloze armen geen last hebben gehad.

Bronnen

Coll. Arnoldus Buchelius, Het Utrechts Archief online. Toegangsnummer 355. Band 10, blz 47.

Anton C. Zeven. Classificatie en definities van typen van persoonlijke merken met voornamelijk Nederlandse voorbeelden. www.antonzeven.nl. Met iets andere titel in *Heraldisch Tijdschrift* 16 (2010): 110-127.

Zie ook *Familiewapens te Neerlangbroek* blz 122-127, en *Familiewapens te Odijk* blz 134-135 in Ad J. de Jong. *Familiewapens in Zuidoost Utrecht*. Voorthuizen, 2015.